

یادداشت

سیدمحمد سلیمانی نویسنده و روزنامه نگار

مستندهای نمونه‌ای در ژانر دفاع مقدس و اجتماعی

رازهای رزمنده عارف

در دومین روز جشنواره فیلم مستند سینماحقیقت شاهد نمایش دومستند شاخص در گونه‌های دفاع مقدس و اجتماعی بودیم. «بی قرار» و «قویدل» می‌توانند آثاری نمونه در کارنامه سینمای مستندایران باشند.

«بی قرار»؛ باز یابی تغزلی

محمدعلی فارسی در «بی قرار» گویی حاصل همه تجربه‌های ارزشمند دوران پرپراب مستندسازی‌اش را در یک اثر به کار گرفته است. مستندی که قرار است رازهای زندگی محمدحسین یوسف‌اللهی، یکی از شخصیت‌های کمترشناخته‌شده واحد اطلاعات و عملیات لشکر ثار... استان کرمان را با زبانی تغزلی در عین مکنی بودن به‌برش‌هایی ازگفت‌وگوهای پرتعدادباهرمزمان شهید برای مخاطبانش بگشاید. پژوهش دربی قرار یکی از ارکان اصلی است. باگزشت فارسی به پیشینه خانواده محمدحسین و به ویژه پدرش غلامحسین که در پایمردی و جوانمردی زبانزد بوده است، زمینه را برای معرفی یکی از شخصیت‌های دوران دفاع‌مقدس که شهید شهید حاج‌قاسم سلیمانی وصیت می‌کند پیکرش را در کنار مزار او به خاک بسپارند، آماده می‌کند. محمدعلی فارسی ساختار مستندی قرار را با تمرکز روی چنین شخصیتی به گونه‌ای شکل می‌دهد که براساس روایت‌های هرمزمان محمدحسین به مرور با زوایای گوناگون و گاه رازآلود شخصیت او آشناشویم. ارائه اطلاعات درباره محمدحسین فقط به شیوه‌ها و شگردهای اطلاعات و عملیاتی او مربوط نمی‌شود. در جایی که روایت‌ها به چگونگی شهادت او نزدیک می‌شود، ابعاد عارفانه شخصیت محمدحسین و دیدگان باز او به این سو و آن سوی عالم، با شیوه‌هایی به دور از اغراق و قابل باور ارائه می‌شود محمدعلی فارسی برای ایجاد فضاها و موقعیت‌های باورپذیر دوربینش را به مکان‌های واقعی می‌برد. به‌ویژه نهر علیشیر، محل شهادت محمدحسین و ۱۳ هرمزم دیگرش. فضاسازی‌های او در بی قرار بدون آن‌که تغییر چشمگیری در ساختارمستندوقایع ایجادکند، نقش موثری در هدایت ذهنیت مخاطب به‌سوی حال و هوایی دارد که به نماهای پایانی اثر از مزار شهدای کرمان و شهید حاج‌قاسم سلیمانی و هرمزمانش مفهومی متفاوت می‌بخشد.

«قویدل»؛ الگویی برای مستند خلاق

یکی از مهم‌ترین و پرحاشیه‌ترین پرونده‌های قضایی ایران در دهه‌های اخیر در مستند درخشان «قویدل» به رویدادی بدل شده که همزمان اشک بر چشم و خنده بر لب مخاطبان می‌آورد. قویدل به‌رغم ظاهر سرخوشانه‌اش تا پیش از طرح جدی تزییق فرآورده‌های خونی آلوده به بیماران هموفیلی، سعی می‌کند با محور قراردادن شخصیت احمد قویدل به‌عنوان فعال اصلی به جریان افتادن و به نتیجه رسیدن پرونده ورود فرآورده‌های خونی آلوده به ایران، ابتدا زوایای پنهان و آشکار شخصیت او را با حضور خودش به تصویر بکشد و مستندساز در کنار این حضور غافلگیرکننده، نوعی کمدی سیاه را هم برای به‌سخره‌گرفتن جریانی که مانع اجرای عدالت می‌شود به خدمت می‌گیرد. به این ترتیب، خلاقیتی که در آغاز به آن اشاره شد، درآمیخته با جسارت فیلمساز و جدیت و پشتکار احمد قویدل که در سراسر اثر رنگ آمیزی‌های متفاوتی پیدا می‌کند، مستندی را به‌گنجینه مستندهای برتر ایران اضافه کرده است که همه مقبولیتش را از صداقت در پرداخت و خلاقیت‌های مستندساز دارد. پرداختن به دل‌مشغولی‌های اولیه احمد قویدل در متن مستند و موضوع شخصیت متفاوت او در دوران تحصیل و پس از آن‌که نمودنماینشی آن را در نمایشگاه عکس‌های قدیمی در ساختمانی نیمه‌کاره و دغدغه‌های اجتماعی او می‌بینیم، به‌موضوع ازدواج پرماجرایی او پیوند می‌خورد و احمد قویدل به‌عنوان شخصیت اصلی مستند، با حضور در موقعیت‌های بازسازی‌شده که همچنان ساختار نماینشی خود را حفظ می‌کند، گویی یک بار دیگر از دل فیلم‌های مستند دادگاه و تلاش برای احقاق حق آسیب‌دیدگان بیرون آمده و حالا خود در نقش راوی، پرونده را بازخوانی می‌کند.

خبر

سیدجمال اسدآبادی در اسناد جاسوسان انگلیسی

مستند سینمایی «جمال‌الدین»، محصول مرکز مستند سوره، برگزیده دومین فراخوان تولید فیلم کوتاه داستانی و مستند «سینما حماسه» به بخش مسابقه ملی هفدهمین دوره جشنواره بین‌المللی «سینماحقیقت» راه یافت. در این مستند، امیرروئینی و علی‌کوشا تلاش کردند براساس یک‌سری اسنادی که ماموران ویژه انگلیس در ارتباط با سیدجمال‌الدین نوشتند یک روایت داستان‌گونه غیرخطی در ارتباط با سیدجمال‌الدین اسدآبادی

به تصویر کشند. برای این منظور اثر زنده‌یاد هادی خسروشاهی، اسناد محرمانه انگلیس، زندگی صدر واسقی و لطف‌ا...، خواهرزاده سیدجمال به‌عنوان منابع اصلی مورد بررسی قرار گرفتند. امیرروئینی از کارگردانان مستند جمال‌الدین درباره غیرخطی بودن روایت داستان، بیان کرد: «در این اثر پس از ۱۴-۱۳ دقیقه به بیوگرافی سیدجمال‌الدین می‌پردازیم چراکه تاکنون مستندی ساخته نشده است که شخصیت او را به مخاطب نشان دهد. جزئی

بسترسازی و عملیاتی کردن برنامه‌ها و راهبردهای کلان ملی و بین‌المللی از آن بهره‌گیری می‌شود. در ایران نیز سینما گرچه کند و با وقفه چند دهه‌ای به این مقوله ورود کرد اما تاثیرگذار ظاهر شد و زیر لوای سبکی خاص به نام سینمای مقاومت، رشد و نمو پیدا کرد و به مرور تاثیرش را در جامعه نشان داد. ژانری انحصاری که تمام تلاشش این بود از روی دست

و راهبران جوامع، نگاهی جدی به این مقوله داشته باشند و به‌وش‌های گوناگون درصدد شناساندن این الگوهای ماندگار در تاریخ باشند. سینما به‌واسطه نقش تعیین‌کننده و نافذی که در تقویت یا تغییر افکار عمومی دارد، یکی از بی‌بدیل‌ترین و قدرتمندترین ابزار دست دولتمردان است. ابـزاری منحصربه‌فرد که امروزه در بسیاری از کشورها برای

از آنجا که سلیقه، اندیشه و ذائقه فکری و فرهنگی هر جامعه از تغییر الگوها و قهرمان‌های آن جامعه شناخته می‌شود، توجه و تمرکز بر زندگی، افکار و کنش حساسه‌سازان و تاریخ‌سازان یکی از بی‌بدیل‌ترین و محوری‌ترین راهکارهای هویت‌سازی در جامعه محسوب می‌شود. این اهمیت باعث شده تا سیاست‌گذاران

پرتزدهای برای گل بی‌بی

«سرزمین ایران به سبب پهناوری و وجود اقوام و فرهنگ‌های مختلفی که سرشار از خرد و معرفت و دلاوری و وطن‌دوستی و ایمان است، به همان اندازه ملو از مضامین و سوزه‌هایی است که می‌تواند دستمایه آثار هنری و ادبی، از قصه و شعر و ترانه و

بازنمایی تاریخ

گذشته را چراغ راه آینده می‌دانند و به همین دلیل هم، کشوری را در توسعه موفق می‌دانند که مردمش با گذشته خود و اتفاقات آن آشنایی داشته باشد. متأسفانه با وجود جایگاه و اهمیت شناخت تاریخ و تاریخ‌سازان، تا دهه قبل اندک فیلمسازی بر آن متمرکز بود. در سال‌های اخیر تمرکز جدی بر بازنمایی تاریخ ایران شده است. در جشنواره حقیقت سه اثر با همین تفکر اکران می‌شود.

سایه قشقای‌ها بر سر ارثش انگلیسی

«ارتش انگلیس سال ۱۹۱۶ در اواخر دوران قاجار ارتشی نظامی به فرماندهی افسران انگلیسی تشکیل می‌دهد یعنی رسماً نیروی انگلیس بدون اجازه دولت در شیراز ارتش تشکیل می‌دهد و کل جنوب کشور را

مبارزه با ضدانقلاب

انقلاب در مسیر رشد و نمو، دستخوش حوادث نامیمونی بود که بی‌شک کالبدشکافی آنها چراغ راهی برای آیندگان محسوب می‌شود. نمونه‌های خاص آن در رویدادهای اوایل انقلاب ازجمله رفتارهای هنجارشکنانه مجاهدین خلق، جمعیت خلق عرب، کومه‌ها، خلق بلوچ و... یا تلاش‌های اشرار برای ایجاد ناآرامی در کشور می‌توان رصدکرد. در اثر از هفدهمین دوره جشنواره حقیقت با تمرکز بر این برهه زمانی تولید شده‌اند.

عیدوک یک ضدقهرمان جذاب

«عیدوک بامری یکی از اشرار مشهور سیستانی است که به‌واسطه قتل‌هایی که انجام داده بود و نقشی که در زمینه مواد مخدر داشت، از شخصیت‌های چشمگیر و شناخته‌شده در آن منطقه محسوب می‌شد. دولت ایران چه در دوره پهلوی و چه در اوایل انقلاب عملیاتی بر علیه او داشت اما موفق بود. حاج قاسم سلیمانی، فرماندهی چهارمین عملیات را به‌عهده گرفت و توانست او را دستگیر کند. از عیدوک تاکنون دو مستند آوترتین و امان‌نامه ساخته شده بود و حالا امیر سگری، مستندسازی که پیش از این با مستندهایی همچون راز سلیمانی، شبی که طوفانی شد و... زوایایی از فرماندهی حاج قاسم را به تصویر کشیده بود، با عیدوک، بعدی دیگر از شیوه‌های رفتاری سردار دل‌ها با دشمن را نمایش گذاشت.

کسی ننویسد و به هویت، تاریخ، باور و عقیده پایبند باشد و الگوسازی کند. سینمای مقاومت در دهه اخیر رشد چشمگیری داشته و از فیلم‌های بلند و کوتاه سینمایی تا آثار مستند را شامل می‌شود. در این‌زمینه کمپانی‌هایی همچون اوج، سوره و ... هم هر ساله آثار متعددی می‌سازند و در جشنواره‌های کشور نیز همواره شاهد حضور چند اثر با این موضوع

نقاشی گرفته تا فیلم‌های مستند و داستانی و سریال قرار گیرد. یکی از نقاط مهم کشورمان که به سبب بصری و آیین‌های بومی و آداب و سنن و خصوصیات جغرافیایی و اقتصادی و نیز رشادت‌های مردمانش، از قابلیت‌های فراوانی برای ساخت فیلم‌های داستانی و مستند برخوردار است، استان سیستان و بلوچستان است. محمدعلی درخشانی پس از مستند «خاک، آب، آتش» که با تمرکز بررسوم و حرفه دیرینه سفالگری کلپورگان اقوام بلوچ استان سیستان و بلوچستان ساخت، مستندی دیگر از این استانش را تاکنون توجه قرار داده و به بررسی زندگی «گل‌بی‌بی» یکی از مبارزان این خطه در خلال جنگ جهانی اول با استعمارگران انگلیسی پرداخت. محمدعلی رخشانی که با آثاری چون

دکتر ایرانی در اردوگاه کار اجباری

«ایران به‌واسطه موقعیت جغرافیایی خاص و استراتژیکش همواره مورد تهدید ابرقدرتها بوده است به همین دلیل هم قدم به قدم ایران در همراه تاریخ شاهد مبارزات مردم و

از مستند باید معرفی شخصیت اول قصه می‌بود؛ بالطبع برای حفظ جذابیت قصه باید هم شخصیت را پیش می‌بردیم هم قصه را تعریف می‌کردیم. غیرخطی بودن روایت جمال‌الدین یک انتخاب فنی بود.» وی افزود: مستند سینمایی جمال‌الدین، برشی از زندگی و فعالیت‌های مبارزاتی سیدجمال‌الدین اسدآبادی اندیشمند سیاسی است که با مرور اتفاقات رخ داده در ایران آن روز، داستان خود را تا نهضت توتون و تنباکو برای مخاطب به تصویر می‌کشد.

هستیم. جشنواره حقیقت یکی از مهم‌ترین جشنواره‌هایی است که بر سینمای استراتژیک همواره تاکید داشته و با حضور کارگردانان جوان و خوشفکری که نگاهی عمیق بر جریان‌های ناملموس و پشت پرده جهان استعمارگر دارند، تلاش می‌کند مخاطب را با وقایع بکر و دیده‌نشده سال‌ها مبارزه در مسیر دفاع از آرمان‌های ایرانی- اسلامی آشنا کند.

«نسل سوم»، «جایی برای زندگی»، «خاک، آب، آتش»، «متهاب»، «سپکان» و «اسکو» خود را به عنوان یک مستندساز حرفه‌ای به دنیای فیلمسازی معرفی کرده و تاکنون لوح افتخار بهترین مستند تاریخی از پنجمین جشنواره مستند سینما حقیقت برای فیلم مستند «حماسه تیس»، «دیلم افتخار نهمین جشنواره مستند سینما حقیقت برای فیلم مستند «نسل سوم» جایزه بهترین فیلم مستند در شانزدهمین جشن خانه سینما برای فیلم آک‌آپ آس، جایزه بهترین کارگردانی مستند و بهترین فیلم کوتاه مستند در سی و یکمین جشنواره فیلم محیط‌زیست فرانسه برای فیلم موکان در کارنامه دارد، با می‌مات نیز امیدوار برای دریافت جایزه در بخش شهید آوینی است.

خلق اتفاقات و قصه‌های ویژه و منحصر به‌فرد بوده است. مهدی حاجی یوسف در «آ-۱۳۲۴»، راوی یکی از همین قصه‌هاست. او که شاگرد مسعود جعفری جوزانی است، در حین فیلمبرداری از پشت صحنه سریال «چشم باد» به پرونده پزشکی به نام عطاء... صفوی یکی از بازماندگان اردوگاه کار اجباری استالین برخورد می‌کند. او زمانی که در دوران متفقین کمونیست بود به اتحاد جماهیرشوروی رفته و حدود ۹ سال به جرم جاسوسی در اردوگاه کار اجباری مانده بود. این ایده دستمایه اثر حاجی یوسفی قرار می‌گیرد و با آن تلاش می‌کند برخی وقایع جنگ جهانی دوم را به تصویر کشد.

«دهه اول انقلاب زاییده اتفاقات و حوادث نامیمون و تلخی بود که بررسی و پژوهش در آن هنوز هم جای کار دارد. میلاد محمدی در جدیدترین مستندش این برهه زمانی را کانون توجه قرار داده و به بررسی پنج واقعه تروریستی در ابعاد وسیع در ابتدای دهه ۶۰ می‌پردازد. محمدی در بخش شهید آوینی رقابت می‌کند و در این مستند که پیشتر در پنج قسمت

«در طول تاریخ ایران زنان قدرتمند بسیاری وجود داشتند که شناخت آنها بی‌شک تاثیر عمیقی بر نسل جوان دارد. سیده زهرا موسوی ازغندی با علم به همین موضوع مستند نیمه بلند «اسلحه مادری» را به تصویر کشید. اسلحه مادری داستان زن شجاعی را روایت می‌کند که هنگام رزم همسر و فرزند شهیدش با اشرار، ضمن آموزش تیراندازی به سایر زنان دیگر، به مقابله با اشرار می‌پردازد.

قدرت یک زن در اسلحه مادری

حبیب‌ا... و چالش‌های موسیقی فولکلور

عدنان زندی از فیلم‌سازان دغدغه‌مند و پرکار استان کردستان است که سینما را با فیلم‌های مستند، پویانمایی و فیلم کوتاه بی‌گرفته است. او در بخش فیلم کوتاه هفدهمین جشنواره سینما حقیقت، مستند حبیب‌ا... را ارائه داده که به یکی از موضوعات مورد مناقشه درباره موسیقی می‌پردازد. حبیب‌ا... داستان خواننده آوازهای فولکلور است که اکنون در ۷۵ سالگی دچار افسردگی شده است. او به دلیل فعالیت در حوزه موسیقی اکنون نگران عاقبت خود در آخرت است و با این چالش رو به رو است که چه خواهد شد. آیا دوزخی است یا خداوند او را بخشیده است. زندی که به تازگی به عنوان کارگردان برگزیده عرصه سینمای کردستان در جشن ملی سینمای ایران مورد تجلیل قرار گرفته، در این مستند به موضوع شائبه‌هایی که برخی برای مردود خواندن موسیقی ارائه می‌کنند، پرداخته و توانسته تاثیر آنها را در روحیه چهره‌هایی که در حفظ و اشاعه فرهنگ و سنن ایرانی اسلامی کوشا هستند، مورد نقد و بررسی قرار دهد.

جهاد

«پرار انیسه» از نگاه یک طلبه

سید صادق کاظمی از سینماگران جهادی است، او که در قامت یک طلبه به فعالیت‌های فرهنگی و تولید محتوای رسانه‌ای اقدام کرده، در هفدهمین جشنواره سینما حقیقت مستند نیمه بلند «پرار انیسه» را به نمایش گذاشته.

این اثر روایتی است از زندگی یک انسان معمولی روستایی به نام «سیدعلی». این فیلم با روایت فضای شیرین سنتی و طبیعت زیبای روستای آونج استان اصفهان به موازات روایت از شخصیت اصلی، بنا دارد روی ارتباط سیدعلی با خواهر بزرگ‌ترش، «آبیچی انیسه» را مورد واکاوی قرار دهد و از یک اتفاق سوزناک پرده بردارد؛ اتفاقی که هردوی این خواهر و برادر هیچ وقت آنها را فراموش نکرده‌اند.

این مستند در بخش مسابقه شهید آوینی در ژانر دفاع مقدس، مقاومت و پایداری به نمایش گذاشته است تا از دغدغه‌های یک طلبه پرده بردارد. سید صادق کاظمی، محقق و مدرس سواد رسانه‌ای که مدیر و موسس جنبش قرآنی رسانه‌ای انجیم است، فیلم پرار انیسه را با تهیه‌کنندگی موسسه تربیتی رسانه‌ای اسرا در جشنواره سینما حقیقت ارائه کرده است.

قاب

همسفر با جهادگران

محمد حسین حیدری از فیلمسازان انقلابی است که در هفدهمین جشنواره سینما حقیقت با همکاری خانه مستند انقلاب اسلامی فیلم «همسفر» را با موضوع زندگی حاج عبا... والی، جهادگر کمیته امداد و برادرانش روایت می‌کند. این جهادگر که در منطقه بشاگرد مشغول خدمت‌رسانی است، دریکی از این سفرها با یک مکانیک ارمنی با نام روبن راهی بشاگرد می‌شود. همراه با جهادگران برای این مسیحی موجبات تحول فکری را برای او فراهم می‌کند که در فیلم شاهد آن هستیم. این مستند بلند در بخش مسابقه آوینی به نمایش گذاشته است و روایتی جذاب از گردش روزگار است.

نگاهی به آثار

لوای همی در حوزه م امسال نیز جشنواره

سینمای حقیقت یکی از مهم‌ترین جشنواره‌های مستندایران است که بازنمایی تاریخ و فرهنگ جامعه ایرانی اسلامی را در اولویت اصلی فعالیت خود قرار داده و در

«در طول تاریخ ایران زنان قدرتمند بسیاری وجود داشتند که شناخت آنها بی‌شک تاثیر عمیقی بر نسل جوان دارد. سیده زهرا موسوی ازغندی با علم به همین موضوع مستند نیمه بلند «اسلحه مادری» را به تصویر کشید. اسلحه مادری داستان زن شجاعی را روایت می‌کند که هنگام رزم همسر و فرزند شهیدش با اشرار، ضمن آموزش تیراندازی به سایر زنان دیگر، به مقابله با اشرار می‌پردازد.